

Cetatea Cavalerilor

Fondator Col. (r) Dr. Constantin MOSINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Iubirea de neam și țară – Virtute eminesciană cu valențe de perenitate¹

Col. (r) dr. Aurel V. DAVID

„*Neam*” și „*țară*” sunt două noțiuni ancestrale, deci vechi de când e lumea, al căror sens și semnificație nu pot fi înțelese decât dacă se abordează într-o conexiune etno-spirituală și socială. Aceasta este imperios necesară pentru că de-a lungul istoriei au fost cazuri când neamuri slabe sau vitregite de soartă și-au pierdut vatra de viațuire sau părți din aceasta, fiind înglobate prin violență extremă în imperii sau feude.

Neamul semnifică seminția (*sămânța*), spița, stirpea (*porodita*), vița oamenilor de același soi, deci rude de sânge, a căror identitate, definită prin naționalitate, este exprimată prin succesiune de generații în timp istoric și spațiu social prin *organizări sociale și politice* numite *familii*, ginți (triburi), popoare și națiuni. *Iubirea de neam* exprimă atașamentul sufletesc puternic pe care „*nativul*” îl datorează însușirilor genetice ale trupului exprimate prin părinți – mama și tata – și antecesori, respectiv bunici, străbunici, stră-străbunici după mamă și după tată), urcând prin succesiune de generații până acolo unde există memorie socială. Aceasta este de fapt, „*iubirea aproapelui*”, izvorâtă atât din legătura de sânge care curge prin venele „*nativului*”, cât și din *credința, mentalitatea și tradițiile* rezultate din definirea și asumarea spiritului neamului sub oblăduirea puterii Tatălui Ceresc. Însă, *iubirea aproapelui* nu poate fi înțeleasă decât în conexiune organică cu *iubirea de neam*, căci cine nu-și iubește neamul din care se trage nu poate iubi nici un alt neam din lumea aceasta.

Țara (sinonimă cu *patria*), reprezintă pământul (vatra) locuit statornic de un neam suveran, organizat într-un stat cu fundament politico-juridic și administrativ etnospiritual, delimitat convențional prin hotare și identificat prin insemne, simboluri (steag, stemă, monedă), limbă oficială și atribute social-politice (suprafață, relief, bogății, populație) și etnospirituale (cultură, etnii, istorie, obiceiuri, religii, tradiții etc.). „*Țara*” începe cu locul natal, vatra maternă și străbună din care „*nativul*” se revendică, pe care le prețuiește și le iubește, le înnobilează și le apără. Continuă cu munții, dealurile, câmpiile și apele din zestrea sa geo-fizică și se împlinește prin puterea „*nativului*” de a-și clădi în libertate propriul destin. În esență „*țara*”, exprimă „*libertatea neamului*”, căci numai un neam care are țară este recunoscut, acceptat și respectat. Pe cale de consecință, *iubirea de țară* exprimă atașamentul sufletesc puternic față de vatra neamului, organizată într-un stat îndrituit să apere, să protejeze și să promoveze valorile, interesele și nevoile sociale ale neamului.

Iubirea de neam și țară este o virtute care se dobândește prin cunoaștere de sine, prin educație aleasă, prin efort îndelungat pentru semeni și cu multă răbdare și se cultivă temeinic și trainic pe tot parcursul vieții.

*

Pentru Mihai Eminescu expresiile „*neam*” și „*țară*” au avut o semnificație etnospirituală aparte, fiind încărcate cu aura sfințeniei. Pentru el, neamul din care se revendica era *neamul rumânesc* – neamul băștinaș în vatra *Daciei getice*, iar țara lui era *România* – care încorpora toată vatra pământeană unde se vorbea *românește*.

¹ Col. (r) dr. Aurel V. David, în *Vitralii – Lumini și umbre*, nr. 38 marie – mai 2019; aurelvdavid@yahoo.com

Opera poetică a lui Mihai Eminescu, precum și scrierile cu caracter politic și social arată că virtutea eminesciană a iubirii de neam și țară este expresia forței sale intelectuale, pe fundamentul căreia a urmărit cu abnegație, consecvență și credință idealul unității naționale. Aceasta încorporează următoarele fundamente etnospirituale:

1. *respectul față de părinți și locul natal;*
2. *credința și educația creștină;*
3. *asumarea și apărarea identității neamului;*
4. *4. croirea hărții mentale a vetrei neamului;*
5. *reconstruirea profilului etnospiritual al „bunului român”;*
6. *apărarea limbii române și afirmarea culturii naționale;*
7. *așezarea istoriei neamului pe fundamentul adevărului;*
8. *îngemănarea naționalismului, patriotismului și românismului;*
9. *deșteptarea nației și apărarea trebuințelor nației;*
10. *apărarea fraților aflați în sărăcie și sub stăpâniri străine;*
11. *credința în făurirea statului național unitar român;*
12. *spiritul de jertfă pentru neam și țară*

1. Respectul față de părinți și locul natal

Precum îndeobște se știe, străbunii lui Mihai Eminescu se trăgeau dintr-o familie de țărani români originară din inima Ardealului, numită „Iminovici”. Părinții săi au fost *Gheorghe* – fiul lui *Vasile Iminovici*, emigrat în Bucovina, ajuns cântăreț în strană în satul Călineștii lui Cuparencu – transcris în acte oficiale *Eminovici* – și *Raluca Iurașcu*, descendentă dintr-o familie de români moldoveni cu veche atestare boierească.[1] Aceștia erau oameni credincioși și evlavioși, pentru care familia era o binecuvântare a iubirii lui Dumnezeu. Tatăl său era un om de modă veche, un „*munte de om*”, activ, înalt și voinic, autoritar, cu o minte sănătoasă și cu voința de avere clădită pe munca și priceperea sa. Mama sa era o femeie plină de bunătate, visătoare, de o hărnicie aparte și statornică în iubirea față familie și casa plină de copii.

Mihai Eminescu s-a născut în orașul Botoșani, dar copilăria a petrecut-o la țară, în satul apropiat Ipotești, unde părinții au cumpărat o gospodărie cu moșia aferentă, pentru a asigura existența familiei. Copilăria lui a fost cea a unui copil crescut la țară, bucurându-se de libertatea de a hoinări prin natură și de a cutreiera împrejurimile satului.

Mihai Eminescu a avut bucuria de a face parte dintr-o familie înstărită, cu pretenții boierești, aparent lipsită de griji, bogată în copii, el fiind al șaptelea, dar și mâhnirea de a trăi multe clipe de tristețe, întrucât cu excepția fratelui său Matei (născut în anul 1856), ceilalți copii ai familiei Iminovici au avut un destin dramatic. Însă, alături de ceilalți frați ai săi a avut șansa de a ieși în fragedă copilărie din acel sat uitat de lume, rămânând cu imaginea familiei, care l-a urmărit toată viața. Peste ani avea să-și aducă aminte cu nostalgie de oamenii locului, dar mai ales de natura bogată în plante și vietăți, pe care avea să le dăltuiască în versurile unor poezii precum „*Fiind băiet păduri cutreieram*” sau „*O, rămâi!*”.

Mihai Eminescu a fost un copil căruia norocul i-a surâs, iar destinul i-a îndrumat gândul și fapta spre izvoarele de înțelepciune care l-au ridicat din „*talpa țării*” la înălțimea cerului înstelat. De la naștere, prin botez creștin a purtat numele „*Mihail Iminovici*”, iar de la vârsta de 16 ani, datorită minții scânteietoare a lui Iosif Vulcan, directorul revistei „*Familia*”, unde au fost publicate primele sale poezii, și-a asumat numele „*Eminescu*”. [2] El a plecat la studii în Cernăuții Bucovinei aflate sub stăpânirea habsburgilor cu numele „*Iminovici*” și s-a întors în țară, trecând prin Ardeal, cu numele „*Eminescu*”, pe care l-a adoptat cu nespusă bucurie de împlinire etnospirituală. El și-a confirmat și asumat originea românească și țărănească, astfel: „*Ne ținem grapă de părinți, ce neam de neamul lor au fost români*”, el însuși fiind „*însuși neam de țăran*” care „*a ținut carnea plugului pe moșia părintească*”, întărind faptul că-
i „*viță de țăran românesc, pe care nu-l faci străin nici în ruptul capului și pace bună*”. [3]

Mihai Eminescu și-a cinstit și respectat părinții în deplină tradiție creștină, nutrinde atât față de tatăl său, cât și față de mama sa, o iubire taincă, ascunsă-n adâncul sufletului, neexprimată public decât în momente extrem de grele.

Mihai Eminescu și-a iubit mama, despre care fratele său Matei avea să scrie că avea „*pretenții de nobleță*” față de soțul ei, afirmând că străbunii ei, *Iurăsceștii*, „*au fost boieri de I-îia ordine*”. El a fost conștient că dânsa i-a deschis ochii spre lume, cu poveștile spuse în scurta copilărie petrecută la Ipotești și l-a învățat primele buchii ale cărții, transmitându-i dragostea de natură, de tradiții și de locul natal.

Prietenul său Ioan Slavici avea să consemneze în „Amintiri” că pe Mihai Eminescu l-a auzit vorbind „cu înduioșare numai de mama lui”.

Mama lui s-a stins din viață în 13 august 1876, fiind răpusă și de necazurile abătute asupra familiei. În noaptea de început a anului 1880, chipul mamei i-a apărut în fața ochilor săi triști, dându-i forța sufletească să scrie poezia: „O, mamă...”:

„O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu”.

Prin surorile mamei sale, Fevronia, Sofia și Olimpiada, maici la mănăstirea Agafton din coasta Botoșanilor, el a intrat în universul etnospiritual al acestei mănăstiri, numită „mănăstirea din codri”, care a devenit a doua lui casă, dar mai ales scutul său de protecție pentru vremuri grele. Acolo, lângă biserica mare a compus „Călin file din poveste”, iar după ce a devenit poet cunoscut, maicile îi spuneau „domnul Eminescu”. Mai mult, prin frații mamei sale, Calinic și Ioachim (ori Iachint), arhimandritul, tunși întru monahism, Mihai Eminescu a înțeles rațiunea socială a sihăstriilor care împodoveau codrii seculari ai Moldovei dinainte de creștinism, precum și rolul bisericii ortodoxe de „maică a neamului românesc”.

Pe tatăl său, un om deștept și dârz, care, în lupta cu viața, a cunoscut victorii, dar și înfrângeri, l-a respectat ca pe un părinte, cu toate că acesta a încercat să-i impună calea de urmat în viață, care să-i aducă, potrivit mentalității vremii, chiverniseala unei vieți lipsite de grija zilei de mâine. Chiar și în clipe de mânie în suflet, exprimate în scrisori către tatăl său, el se adresa acestuia cu expresia „Iubite tată”. Afecțiunea între tată și fiu a fost reciprocă, tatăl făcându-i parte dreaptă din averea moștenită de la părinți, încă din timpul vieții. [4] Mihai a suferit în tăcere când tatăl său, nereușind să țină pasul cu timpul și cu cheltuielile uriașe pentru școlarizarea băieților, dar și cu zestra fetelor ajunsesese falit. Destinul acestui om, care a murit în 9 ianuarie 1884, după ce și-a văzut ca într-un blestem familia dispărută sau bolnavă a produs o gaură neagră în sufletul lui.

Familia Eminovici a trăit în satul Ipotești, un sat modest în toate, așezat într-o vale închisă de dealuri odată împădurite, înconjurată de țărani care își câștigau existența prin munca cu palmele ca plugari, pădurari, morari, ciobani sau văcari. Gospodăria familiei, vatra satului și împrejurimile acestuia au constituit terenul de joacă al copiilor familiei Eminovici, copilul Mihai având ca tovarăș de năzbâții îndeosebi pe Ilie, fratele său cu trei ani mai mare, dar la fel de neastâmpărat ca el.

În mintea lui a rămas întipărită imaginea casei reconstruite din temelii de părinții săi, o casă cu pridvor larg cu trepte, odăi cu privire de jur împrejur, șoproane, hambare, livadă și tei imenși în curte. Prin mintea lui au trecut mulți ani după ce a plecat din sat chipurile fraților săi mai mari, care umblau călare pe moșie, în vreme ce el se cufunda în boredeiele vecinilor ori la stână sau cutreiera pădurile cu o carte într-o mână, doi-trei covrigi în celaltă mână și dormea pe malul apelor. După ani de depărtare de satul copilăriei sale, el avea să rememoreze cu duioșie, în poezia „Din străinătate”, scrisă în anul 1865 și tipărită în 1866, orizontul fermecat al copilăriei:

„Aș vrea să văd natala mea vâlcioară,
Scăldată în cristalul pârâului de-argint,
Să văd ce eu atâta iubeam odinioară
A codrului tenebră, poetic labirint...
Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare
Ce zilele-mi copile și albe le-a ținut
Ce auzi odată copila-mi murmurare
Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-au văzut”.

Acolo el vedea veselie, oamenii fiind cuprinși de încântările și plăcerile vieții. Însă, undeva în depărtare, în străinătate, se afla un om „nemângâiat”, întrupat în propriul său chip, care se descrie pe sine astfel:

„Un suflet numai plânge, în doru-i se avântă
L'a patriei dulci plaiuri, la câmpii-i răzători”.

Mihai Eminescu a transmis peste veacuri mesajul potrivit căruia dorul de vatra natală devine cu atât mai intens cu cât depărtarea de aceasta este mai mare, iar timpul își lasă amprenta materială, apăsând din greu pe sufletul celui înstrăinat.

2. Credința și educația creștină

Mihai Eminescu are o dimensiune creștină, afirmată din copilărie atât în cuget, cât și în faptă. El s-a născut în mediu spiritual creștin, întruchipat de Tatăl Ceresc, Fecioara Maria și Iisus Christos, a fost botezat în religia creștină, educat în spirit creștin și s-a format în atmosfera spirituală a ortodoxiei tradiționale. Creștinismul său a fost susținut de înțelepciunea străveche a neamului, precum și de unele sisteme filosofice cu valențe universale pe care le-a admirat, extrăgând din seva lor ceea ce era de folos spiritualității neamului său. El a primit de la părinți o educație religioasă în timpul copilăriei, a cunoscut textul sfânt al Bibliei, cartea de căpătâi a creștinătății, fiind cititor consecvent al vechilor manuscrise bisericești, pline de înțelepciune.^[5]

În mediul spiritual al mănăstirilor, bisericilor și schiturilor Moldovei de Sus, el al a înțeles că „Dumnezeul geniului” l-a sorbit din popor „cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar”, conferindu-i harul îmbogățirii minții și sufletului cu învățăturile creștine și respectului față de semenii, precum față de propria sa ființă.

Crezul său etnospiritual a fost exprimat astfel: „noi, românii, formăm o biserică națională, și ca societate religioasă, ca Biserica Ortodoxă română, suntem un cor matur și compact pentru a ne împotrivi la orice tendințe care ar jigni libertatea conștiinței și cultura noastră națională”.^[6] El a găsit în universul creștin un filon de aur pentru opera sa poetică, iar sensibilitatea creștină și-a relevat valențele în poezii, precum „Dumnezeu și om”, „Rugăciune”, „Răsai asupra mea”, „Învierea”, „Colinde, colinde”. El a simțit nevoia de a relua și imaginea superbă a Nașterii Domnului, precum și de a scrie, ca o invocare colectivă, o „Rugăciune” către Maica Domnului, pe care o numea „Regină peste îngeri”, „Lumină lină”, „Maică Sfântă”, „Pururi Fecioară”.

Potrivit crezului său, biserica ortodoxă și limba română au constituit temelia supraviețuirii neamului românesc în vatra sa străveche: „Biserica răsăriteană e de optsprezece sute de ani păstrătoarea elementului latin de lângă Dunăre. Ea a stabilit și a unificat limba noastră într-un mod atât de admirabil, încât suntem singurul popor fără dialecte propriu-zise; ea ne-a ferit în mod egal de înghițirea printre poloni, unguri, tătari și turci, ea este încă astăzi singura armă de apărare și singurul sprijin al milioanei de români cari trăiesc dincolo de hotarele noastre. Cine-o combate pe ea și ritualurile ei poate fi cosmopolit, socialist, republican universal și orice i-o veni în minte, dar numai român nu e”.^[7] **El a numit biserica „maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbei și unitatea etnică a poporului”.**^[8] Poeziile-rugăciuni constituie imnuri sublime, care vibrează de sfințenie și tulburătoare pioșenie în fața Tatălui Ceresc și a icoanei Fecioarei Maria, ocrotitoarea românilor năpăstuiți:

„Crăiasă alegându-te,
Îngenunchem rugându-te
Înalță-ne, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie.
Fii scut de întărire
Și zid de mântuire.
Privirea-ți adorată
Asupra-ne coboară,
O, Maică Preacurată
Și pururea fecioară,
Marie!”.

Mihai Eminescu a fost convins de rolul de neprețuit al bisericii ortodoxe în păstrarea și apărarea unității de limbă, de rânduiești juridice și de viață familială, rostuite în jurul unității de credință a românilor din spațiul vechii Dacii. El a reamintit semenilor săi că încă în secolul XVII, cronicarul Miron Costin, a descris „curățenia și frumusețea limbei vorbite în Maramureș și viața neatârnată a românilor de acolo”, a adus în lumină „legenda fondării Moldovei și Țării Românești”, constatând „identitatea de origine și limbă a poporului”. Mai mult, „cărțile bisericești, tipărite în Ardeal, în Moldova, în Țara Românească”, au oprit „procesul de diversificare și de dialectizare a graiului viu”, care a primit, prin cărți, „o normă unitară în rostire și în scriere”.^[9]

Mihai Eminescu și Ioan Slavici au fost românii care în anul 1877 au născut ideea ridicării la București a unei catedrale naționale. „Când a sosit la București vestea că curcanii noștrii au cucerit reduta Grivița – avea să relateze Ioan Slavici – Eminescu și eu am chibzuit să publicăm în Timpul un articol în care arătam că Ștefan cel Mare de fiecare victorie pe câmpul de război zidia'ntru mărirea lui Dumnezeu câte o mănăstire și stăruiam ca românii din zilele noastre să ridice și ei o catedrală la București, unde nu e nici o biserică mai încăpătoare în care mulți creștini pot să se roage împreună pentru binele obștesc”.^[10]

Mihai Eminescu și-a avertizat semenii asupra consecințelor pierderii credinței neamului, însoțită de „necredința în ordinea divină”,^[11] asupra identității și unității neamului în vatra sa etnospirituală. El a deplâns faptul că, deși „aproape de două mii de ani ni se predică să ne iubim, noi ne sfâșiem” și că „în loc de a urma prescripțiunile unei morale aproape tot atât de vechi ca și omenirea, în loc de a urma pe Dumnezeu, omenirea necorijabilă nu-l urmează deloc; ci întemeiată pe bunătatea lui, s-așterne la pământ în nevoi mari și cerșește scăpare”.^[12]

Mihai Eminescu a considerat cu deplin temei că și în vremea sa elementul creștin, identificat în „bunul român” constituia factorul unificator de neam și țară, iar apărarea acestuia trebuia să devină o datorie de credință a fiecărui român nativ.

3. Asumarea și apărarea identității neamului

Pentru Mihai Eminescu, trei cuvinte îngemănate, respectiv *nație / națiune / naționalitate*, aveau măreția unei expresii sfinte. Acestea le-a asociat noțiunea „popor”, creatorul de valori sociale. El s-a avântat cu vigoare în dezbaterile din vremea sa privind originea, numele și soarta neamului și a țării.

S-a aplecat cu pioșenie spre rădăcinile neamului, i-a descoperit și iubit pe Daci, pe care i-a considerat străbuni ai românilor, privindu-i cu romantică dragoste, nostalgie și respect. Civilizația dacilor a reprezentat pentru el un timp eroic, depănat într-un spațiu edenic aflat sub tutela zeului Zamolxe, egalul zeului nordic Odin.

Mihai Eminescu a fost primul român care a pus față-n față imaginea Romei și a Daciei: Roma era o civilizație coruptă, perimată și sortită pieirii, iar Dacia, purificată prin jertfă de sânge, avea un viitor prefigurat în versurile pline de semnificație ale poeziei „Ce-ți doresc eu ție dulce Românie”. Despre daci, el a lăsat următoarea însemnare, care a traversat neatinsă secolele: „Era un popor brav acela care a impus tribut superbeii împărătese de marmură a lumii – Roma. Era un popor nobil acela a cărui cădere te împlie de lacrimi, iar nu de disperare, iar a fi descendentul unui popor de eroi, plin de noblețe, de amor de patrie și libertate, a fi descendentul unui asemenea popor n-a fost și nu va fi rușine niciodată”.^[13]

Potrivit gândirii sale, singurul fapt peren al istoriei neamului era moștenirea dacică, extinsă până în vremea „descălecatelor”, iar mai apoi deslușită în legendele populare. De aceea, el s-a încumetat să scrie o epopee lirică a civilizației dacice, care cuprindea istoria de la mitul creației și până în vremea marilor voievozi români.

Mihai Eminescu s-a considerat român, care simțea în el *dacul*, iar atributul „*moldovean*” era perceput doar ca o expresie geografică a unei părți din vatra neamului, numită Moldova. Pentru el, *România* era patria tuturor românilor de la „Nistru până la Tisa”, adică a tuturor celor care vorbeau aceeași limbă maternă. El i-a considerat *români* pe băștinașii care trăiau și vorbeau românește în Moldova, Ardeal și Valahia, iar ardelenii, moldovenii și muntenii formau corpul etnospiritual al aceleiași națiuni, *națiunea română*. Crezul său etnospiritual a fost magistral exprimat în poezia „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, scrisă în plină adolescență, publicată în revista „Familia” din Oradea, în 2 aprilie 1867.

Mihai Eminescu și-a caracterizat neamul ca optimist, moștenire din strămoși, afirmând că „În firea mea a mai rămas un grăunte de optimism, desigur moștenit de la strămoși...optimism însuflețit de paginile mărețe scrise cu sângele său de nobil popor românesc, mă îndeamnă să urc calvarul vieții mai ușor”.^[14] El și-a afirmat cu curaj naționalitatea și apartenența la nația rumânească, scriind că „Naționalitatea trebuie simțită cu inima și nu vorbită numai cu gura. Ceea ce se simte și respectă adânc, se pronunță arareori!...Iubesc poporul românesc fără a iubi pe semidoctii și superficialitățile sale”.^[15]

El a iubit *poporul român*, creatorul de valori sociale, făuritorul de țară și de stat național, cu ajutorul căruia neamul românesc și-a apărut și promovat valorile sociale. Puțini români din vremea sa i-au adus poporului un asemenea omagiu emoționant: „De când este suflet de român pe fața pământului – afirma el -, românul a fost mândru de a fi român, și chiar atunci, când lumea îl privea cu dispreț, el își cânta doina și privea mândru împrejurul său”,^[16] subliniind ideea că determinantă pentru conștiința națională este „mărirea morală și sufletească a unui popor”.

În opera lui poetică sufletul poporului freamătă de adânc simțământ pentru frumusețile naturii, prietenul poporului e codru, e calul frumos, e turma de oi. El a cântat epocile de bărbăție ale străbunilor, descriind astfel poporul românesc:

*„Popor de fală
Cap de geniu, piept de foc
Cu gândirea de proroc
Dar cu inima regală
Și cu flamuri cu noroc.”*

Mihai Eminescu a făcut distincție între popor și conducători, afirmând: *„Iubesc acest popor bun, blând, omenos, pe spatele căruia diplomații croiesc charte și resbele, zugrăvesc împărății despre care lui nici prin gând nu-i trece; iubesc acest popor, care nu servește decât de calici acelor ce se înalță la putere – popor nenorocit care geme sub mărăția tuturor palatelor de gheață ce i le așezăm pe umeri”*.^[17] Potrivit percepției sale, această stare era în primul rând consecința dezbinării norodului („poporul românesc”), de către pătura superpusă, compusă în primul rând din cei îmbogățiți corupție și fraudă, în cârdășie cu străinii infiltrați în conducerea țării și ruperea statului român în două părți ostile, respectiv țara legală și țara reală. *„Dacă fiii tăi ar fi fost uniți totdeauna – scria cu durere Mihai Eminescu -, atunci și pământul tău strămoșesc rămânea unul și nedespărțit. Dar veacuri de dezbinare neîntreruptă te-au dus la slăbiciune, te-au dus să-ți vezi rușinea cu ochii! Nu merge la mormintele domnilor tăi cu sămânța dezbinării în inimă, ci precum mergi și te împărtășești cu sângele Mântuitorului, astfel împărtășești-ți sufletul tău cu reamintirea trecutului; fără patimă și fără ură între fiii aceluiași pământ, cari oricât de deosebiți ar fi în păreri, frați sunt, fiii aceleiași nume sunt”*.^[18]

Mihai Eminescu a fost convins că pentru a-ți iubi „nația”, „nu este nevoie de manifestații de uliță și nici de fraze”, „nația” trebuind să fie iubită „așa cum e și cum ne-a lăsat-o Dumnezeu”, întrucât „Nu cu fraze și cu măguliri, nu cu garde naționale de florile-mărului se iubește și se crește nația adevărată”. El a afirmat că-și iubea nația „așa cum este, cum a făcut-o Dumnezeu, cum a ajuns prin suferințele seculare până în zilele noastre”, avertizându-și semenii că a pronunța cuvântul națiune fără rost, numai pe vârful buzelor, însemna a face doar paradă de „naționalism”. Potrivit gândirii sale, cine are dragoste de națiune, nu-i cere acesteia nimic, dar îi dă totul: nu-i cere nici chiar încredere, nici chiar iubire, afirmând răspicat: *„o iubim fără a-i cere nimic în schimb, nici chiar încrederea ei, atât de lesne de indus în eroare, nici chiar iubirea, înădită azi la lucruri străine și la oameni străini”*. El a atras atenția că „Elemente străine, îmbătrânite și sterpe, s-au amestecat în poporul nostru și joacă comedia patriotismului și a naționalismului. Neavând tradiții, patrie hotărâtă ori naționalitate hotărâtă, au pus totuși, mâna pe statul român. Conștiința că ele sunt deosebite de neamul românesc nu le-a dispărut încă – ele se privesc ca o oaste biruitoare într-o țară vrăjmașă”.^[19] În cunoștință de cauză și cu deplină responsabilitate, el afirma că „nu-i de mirare” că întreaga dezvoltare mai nouă a țării a avut în vedere realizarea unei serii de „idei liberale și egalitare cosmopolite” și nu „conservarea naționalității”.

Mihai Eminescu a reamintit semenilor săi că „țara” este rodul a zeci de generații și aparține altor zeci de generații care vor veni. Deci, țara trebuie apărată ca bun al întregului neam și ferită de primejdiile care o pândesc în cruciș și-n curmeziș.

4. Croirea hărții mentale a vetrei neamului

Mihai Eminescu a considerat că între neamul românesc și statul făurit de acesta există o relație organică, întrucât românii n-au constituit imperii, ci state care au avut ca fundament substratul etnic. De la facerea lumii lor, românii n-au acaparat teritorii străine, ci s-au luptat cu imperii sau hoarde migratoare care au ocupat părți din vatra neamului, purtând războaie de apărare și de supraviețuire.

Pentru Mihai Eminescu, „România”, adică țara românilor,^[20] era construită în vatra neamului, rămânând pe dinafară, sub dominații străine bucăți mari din această vatră. El a considerat că țara românească era peste tot unde se vorbea românește, susținând cu tărie: *„Noi, românii, nu voim să trăim într-un stat unde patria să fie deasupra naționalității. Amândouă nu sunt decât două cuvinte pentru aceeași noțiune. Iubirea de patrie e una cu iubirea naționalității. Singura rațiune de a fi a acestui stat pentru noi este naționalitatea lui românească. Dacă e vorba ca acest stat să înceteze de a fi românesc, atunci o spunem drept că ne e cumplit de indiferentă soarta pământului lui”*.^[21]

Mihai Eminescu a analizat riguros starea vetrei neamului, atrăgând atenția că marginile vetrei neamului dintre Dunăre, Nistru și Tisa erau rupte în bucăți de către marile imperii vecine, iar înăuntrul vetrei pătrunsese pe tăcute o anume „străinătate” care rodea la temelie unității neamului. Această stare a

fost redată în chip magistral în poezia „Doina”, cântecul de jale al unui neam care-și alină durerea provocată de secole de dominații străine:

*„De la Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate”.*

Studiind cu rigoare starea neamului, a ajuns la concluzia că „Nu există un stat în Europa orientală, nu există o țară de la Adriatică la Marea Neagră care să nu cuprindă bucăți din naționalitatea noastră, începând de la ciobanii din Istria, de la morlaccii din Bosnia și Erțegovina, găsim pas cu pas fragmentele acestei mari unități etnice în munții Albaniei, în Macedonia și Tesalia, în Pind, ca și în Balcani, în Serbia, în Bulgaria, în Grecia până sub zidurile Atenei, apoi, de dincolo de Tisa începând, în toată regiunea Daciei Traiane până dincolo de Nistru, până aproape de Odesa și Kiev”. [22]

Concluzia la care a ajuns era sumbră: „Din marea unitate etnică a tracilor romanizați care ocupa în veacul de mijloc aproape întreg teritoriul Peninsulei Balcanice, începând de sub zidurile Constantinopolei, a Atenei și Triestului și ajungând până la Nistru spre mieznoapte și răsărit, până-n șesurile Tisei spre apus, n-a mai rămas decât mâna aceasta de popor românesc liber dintre Prut, Dunăre și Carpați, și pentru posesiunea acestui petec se vor arunca sorții ca asupra cămășii lui Crist, de această dată nu în străinătate, ci în chiar Camerele României”.

Cu toate acestea, bucuria de-a exista un stat românesc, „ROMÂNIA”, fondat de români în folosul neamului românesc, chiar numai pe o parte a vetrei neamului a fost exprimată public, fără reținere. Spre București („Orașul bucuriei”), inima României, a alergat cu bucurie în toamna anului 1866. Însă cu mâhnire a constatat că teritoriul tânărului stat român avea maximum 137.000 km², lipsindu-i mari părți din vatră, întinse „De la Nistru pân la Tisa”, ocupate samavolnic de către imperiile vecine. El a înțeles repede bucuriile și durerile românilor în tânăra lor casă etnospirituală și politico-statală, sesizând pericolele care-l pândeau și bolile care-l măcinau. Astfel, cu deplin temei a scris că: „Ori țara aceasta să fie în adevăr românească, sau nici nu merită să fie”.

Mihai Eminescu a fost nativul care a văzut România Întregă, în sensul în care Mihail Kogălniceanu numea „patrie”, adică toată întinderea de pământ pe care băștinașii vorbeau limba românească. El a trasat harta lirică a spațiului de românitate: „De la Nistru pân' la Tissa”; „Din Hotin și pân' la Mare”; „De la Mare la Hotin”; „Din Boian la Vatra-Dornii”; „Din Sătmăr pân' în Săcele”; „De la Turnu-n Dorohoi”; „Din Boian la Cornu Luncii”; „Din Brașov pân' la Arad” (într-o variantă). Acest spațiu cuprindea, în linii generale, teritoriul cu punctele strategice, dar și sensibile, ale României Întregi sau Daciei Mari. În acel spațiu de viață, poporul român avea o misiune istorică și apostolică: „Noi, poporul latin de confesie ortodoxă, suntem în realitate elementul menit a încheia lanțul dintre Apus și Răsărit; aceasta o simțim noi înșine, se simte în mare parte de opinia publică europeană, aceasta o vom și, dacă dinastia va împărtăși direcția de mișcare a poporului românesc, o vom și face”. [23]

Mihai Eminescu era convins că oricât de adânci ar fi „dezbinările” care s-au produs în timpul din urmă între români, atunci când e vorba de „legea părinților noștri, care ne leagă de Orient”, și de „aspirațiunile noastre, care ne leagă de Occident”, vrăjmașii, oricare ar fi ei, îi vor găsi pe români „uniți” și tot atât de tari în hotărârile lor ca și în trecut. Însă, el n-a avut norocul să vadă harta României Întregite, dar o visase, o schițase cu mintea și o păstra în suflet, după ce a bătut la pas toate ținuturile românești nord-dunărene, începând din Bucovina, trecând prin Ardeal, apoi trecând munții Carpați și ajungând în „România”, țara lui „de dor”.

5. Reconstruirea profilului etnospiritual al „bunului român”

Mihai Eminescu și-a asumat identitatea de român, lăudând puterea intelectuală, respectiv inteligența poporului român. Iubirea de neam l-a făcut să exagereze uneori calitățile acestuia, fiind convins că pe români îi definește adevărul: „Rău sau bun, Românul e adevărat, „inteligent, dar nu viclean, nici fățarnic”, „lipsit de cocoșa intelectuală ori fizică”. Însă, a scris cu mândrie despre diferența dintre craniul „în adevăr daco-roman”, și „scorburile găunoase” ale păturii dominante, sfătuind tineretul de la Facultatea de Medicină să facă studii cranioscopice în acest sens. El a fost convins că „Tinerețea unui neam nu atârnă de secolii pe care i-a trăit pe pământ”, că „Bătrânețea și pieirea lui vin atunci când domnia viciului, a ușurătății îl face decadent” și că „Orice popor care nu e măcinat de corupție și mizerie e un popor tânăr”.

În vremea lui, când politicienii se lăudau că-s români, el a căutat modelul și profilul de „*bun român*”, scriind că: *„A fi un bun român nu e un merit, nu e o calitate ori un monopol special, ci o datorie pentru orice cetățean al acestui stat, ba chiar pentru orice locuitor al acestui pământ (România) care este moștenirea, în exclusivitate și istorică, a neamului românesc. Acesta este un lucru care se înțelege de la sine”*.[\[24\]](#)

Potrivit concepției sale, un „*bun român*” este conștient că *„Singura cale a avuției e munca, singura a înălțării sociale, meritul...Corupția și malonestitatea trebuie să lipsească din viața publică”*.[\[25\]](#) Mediul în care se naște, crește și se modelează „*bunul român*” este mediul social care încorporează tânăra generațiune. De aceea, *„misiunea oamenilor ce vor din adâncul lor binele țării e creșterea morală a generațiunii tinere și a generațiunii ce va veni”*. Pentru trasarea modelului și profilului „*bunului român*”, el a făcut apel la memoria simbolurilor neamului, având ca *repere istorice pe Ștefan cel Mare – hărăzit să-și mântuie neamul de dușmani, pe Matei Basarab – omul dreptății sociale și pe Mihai Viteazul – unificatorul vetrei neamului*.

Despre voievodul Ștefan cel Mare a consemnat: *„Crist a învins cu litera de aur a adevărului și a iubirei, Ștefan cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, cellalt apărătorul evanghelului ei...Tot ce lumea a visat mai mare, tot ce abnegațiunea a legiuit mai nobil, tot ce pune pe om alături de om: Libertatea!”*.[\[26\]](#) Despre voievodul Mihai Viteazul, pe care-l numea „*Vodă cel Viteaz*”, a scris că *„a realizat pentru câteva zile trecătoarea coroană a Daciei”*,[\[27\]](#) iar *„Matei Basarab răscumpăra cu bani din visterie pământuri încăpute pe mâini străine”*.[\[28\]](#) El a observat că a fi „*bun român*” în România vremii sale era extrem de greu mai ales din cauza substituirii „*elementelor naționale prin cele străine*”. Acestea deveniseră sigure că *„viitorul e al lor în această țară”*, întrucât *„România devine un simplu nume pentru a însemna colonii din centrul Europei lângă Dunăre”*, iar *„poporul nostru nu mai e în stare de-a-și recâștiga vreodată pământul patriei sale din mâini străine”*.[\[29\]](#)

În antiteză cu „*bunul român*” i-a identificat pe străinii se infiltraseră în mijlocul băștinașilor și acaparaseră resursele poporului, pe epigonii, corupții și cozile de topor din pătura superpusă, precum și pe dușmanii din afara țării. Față de aceștia a fost foarte violent, iar sinceritatea sa năvalnică s-a revărsat în versurile poeziilor sale, precum și în textele sale gazetărești.

Mihai Eminescu a reconstruit prin observare directă profilul etnospiritual al românului adevărat, „*bunul român*”, pentru care iubirea de neam și țară reprezintă reperele fundamentale ale existenței sale.

6. Apărarea limbii române și afirmarea culturii naționale

Mihai Eminescu a venit pe lume în contextul în care limba română își căuta făgașul ei spre modernizare. El a intrat din copilărie în medii sociale care l-au obligat să caute „*cuvântul ce exprimă adevărul*”. A deschis ochii minții la Cernăuți, pe filele „*Lepturariului*” dascălului său, Aron Pumnul,[\[30\]](#) unde a aflat izvoarele din care au ieșit simbolurile neamului, pe care i-a lăudat fără rezerve în poezia „*Epigonii*”.

Încă din copilărie a fost marcat de puterea și vraja cuvântului. El a înțeles că povestirile și descântecurile mamei sale, vorbirile blânde sau răstite ale tatălui său, povețele dascălilor în școală și glasurile preoților în biserică se întemeiau, în primul rând, pe cuvânt ca ipostază a magiei sunetelor. După ce a cutreierat vatra neamului în cruciș și-n curmeziș, el a considerat limba elementul esențial de menținere a tezaurului sufletesc al neamului, de consolidare a conștiinței de neam, de reazim moral într-o lume nedreaptă, precum și de unitate și de solidaritate umană.

Mihai Eminescu a înțeles că prin limbă, poporului român i s-au imprimat în suflet „*preceptele bătrânești, istoria părinților*”, limba și credința constituind liantul cel mai puternic al neamului și tăria vetrei. El a constatat că poporul român adunase un „*capital de cultură*”, devenit bun național, din care puteau întrebuița, spre folos de obște, frații rămași sub stăpâniri străine, dar și alte neamuri, în funcție de nevoi. *„Aici, în hotarele strâmte ale țării românești – spunea el –, trebuie să se adune capitalul de cultură, din care să se împrumute frații noștri de prin țările de primprejur dimpreună cu celelalte popoare mai înapoiate decât noi”*.[\[31\]](#)

Mihai Eminescu a fost conștient că și în vremea lui „*idealul românilor*” era „*menținerea unității limbii strămoșești și a Bisericii naționale*”. De aceea, a învățat a vorbi corect românește, dar și a „*gândi și a simți românește*”, implicându-se cu puterea minții în renașterea limbii românești, „*vrednica limbă a strămoșilor noștri*”.

Astfel, a adunat cu grijă și migală cuvintele „*din bătrâni*”, adică cele vorbite în ținuturile românești pe care le-a străbătut în cruciș și-n curmeziș și le-a alăturat celor avute în zestrea lingvistică cu care a

plecat de la casa părintească de-a lungul și de-a latul vetrei neamului românesc. Din această alăturare s-a născut fundația mentală a limbii românești literare, el reușind să-și convingă semenii că „*spirit și limbă sunt aproape identice, iar limba și naționalitatea asemenea*” și că „*numai în limba sa omul își pricepe inima pe deplin*”. El a acordat întâietate limbii în edificarea culturii națiunii române, făcând din cunoașterea și vorbirea corectă a limbii neamului un veritabil *cult național*.

Mihai Eminescu s-a preocupat cu sârguință, atât de cunoașterea zestrei culturale a neamului său, cât și de îmbogățirea acesteia. El i-a extras seva din tezaurul graiului strămoșesc, din cântecele bătrânești versificate și din literatura populară păstrată cu înțelepciune și transmisă de solomonari din generație în generație. „*Alături cu limba – afirma el -, există, ca element de unitate, literatura populară, a cărei răspândire uniformă nu e de tăgăduit. Aceleași balade ce s-au cules în munții Moldovei sau ai Ardealului s-au aflat, în variante, în Dobrogea, încât se constată că amintitele piese de literatură populară aveau tendința de-a se răspândi la toți românii*”.[\[32\]](#)

Pentru românul nativ, versurile poeziilor scrise de Mihail Eminescu sunt adevărate mărgăritare ale minții omenesti, care depășesc granițele politico-statale. Cu toate acestea, el n-a susținut niciodată că limba românească se află în fruntea tuturor limbilor vorbite în lume. Versurile zămislite de mintea lui exprimă forța lăuntrică a sufletului omenesc, capabil să-i vorbească codrului și să-l determine să-și spună fără teamă bucuriile și durerile sale:

„*Ce te legeni codrule?
De ce nu m-aș legăna
Dacă trece vremea mea
Ziua scade, noaptea crește
Și frunzișul mi-l rărește
Și de ce să nu mă aplec
Dacă păsările trec?
Peste vârf de rămurele
Trec în stoluri rândunele
Ducând gândurile mele
Și norocul meu cu ele
Și se duc pe rând, pe rând
Zarea lumii întunecând;
Și se duc ca clipele
Scuturând aripile,
Și mă lasă pustiit
Veștețit și amorțit
Și cu dorul singurel
De mă-ngân numai cu el*”.

Mihai Eminescu s-a implicat cu sârg în confruntările de idei referitoare la originea neamului românesc și a limbii românești, susținând existența unei relații organice dintre limba românească și latinitate: „*Da, de la Roma venim, scumpi și iubiți compatrioți, din Dacia Traiană!* – a afirmat el. În același timp, scria cu mâhnire că „*Se cam ștersese diploma noastră de nobleță: limba însă am transcris-o din buchile noastre gheboșite de bătrânețe în literele de aur ale limbilor surori. Cam degenerase arborele nostru genealogic cu câte o codiță străină, dar îl vom curăți de toate uscăturile*”.[\[33\]](#)

Mihai Eminescu a susținut că dezvoltarea culturii naționale depinde de dezvoltarea economică, iar aceasta influențează în mod direct calitățile morale ale poporului român. „*Blândețea caracteristică a poporului românesc – a scris el -, dovedește că el în trecut a trăit economicște mulțămît, c-au avut ce-i trebuia. Deci condiția civilizației Statului este civilizația economică. A introduce formele unei civilizații străine fără ca să existe corelativul ei economic e curat muncă zădarnică*”.[\[34\]](#)

Mihai Eminescu a înțeles că „*ceea ce voiesc românii să aibă e libertatea spiritului și conștiinței lor în deplinul înțeles al cuvântului. Și fiindcă spirit și limbă sunt aproape identice, iar limba și naționalitatea asemenea, se vede ușor că românul se vrea pe sine, își vrea naționalitatea, dar aceasta o vrea pe deplin*”.[\[35\]](#) El și-a convins semenii că limba creează **fondul de aur al spiritualității neamului, fiind opera cea mai de preț, în care se reflectă istoria acestuia, cu felul de a fi, a cugeta și a simți.**

Mihai Eminescu a încarnat cuvintelor, cu rigoare, o inegalabilă forță sugestivă și afectivă, putând fi considerat, pe deplin temei, *patriarhul limbii române*, dar și *voievodul limbii române*,^[36] făcând ca limba românească, cu virtuțile ei neexprimate până atunci, să capete măreția limbilor neamurilor civilizate.

Note

- [1] Vezi, pe larg, George Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru literatură, 1966, p.5-34.
- [2] Lucian Drîmba, *Eminescu la „Familia”*, Editura „Cogito”, Oradea, 1994.
- [3] Mihai Eminescu, Pro domo [„Iată «simțimintele, iubirea de adevăr»...”], în „Timpul”, 5 ianuarie 1878.
- [4] I.L.Caragiale, **In Nirvana, editorial, semnat C., în „Constituționalul” din 20 iunie 1889; Note și schițe, 1892, p.7; reprodus în Momente, schițe, amintiri, 1908.**
- [5] Răzvan Codrescu, În jurul lui Eminescu, capitolul Eminescu și creștinismul, Editura „Christiana”, București, 2009.
- [6] Ion Andreiță, *Creștinul Eminescu*, în „Gând Românesc”, Revistă de cultură, știință și artă, Anul VIII, nr. 2 (70), iunie 2014, p.13.
- [7] Mihai Eminescu, *Opere, Editura Academiei Române*, București, 1989, vol. X, p.187; Apud *Liber-cugetător, liberă-cugetare*, în „Timpul”, 2 februarie 1879.
- [8] Mihai Eminescu, *Opere*, vol. 13, p. 168-169; Apud „**Timpul**”, 14 august 1882.
- [9] Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII; Apud „**Timpul**”, 14 august 1882.
- [10] Nicolae Șt. Noica, *Catedrala Mântuirii Neamului – istoria unui ideal*, Editura „Basilica” a Patriarhiei Române, București, 2011, p. 51.
- [11] Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XII; Apud „**Timpul**”, 27 martie 1881.
- [12] Mihai Eminescu, *Opere*, vol. X, p. 78.
- [13] Mihai Eminescu, *Opere*, vol. X, p. 78.
- [14] Mihai Eminescu, *Scrieri esențiale*, vol. 5, *Corespondență*, Editura „Fortuna”, 2003, p. 568-569.
- [15] **Mihai Eminescu, Din manuscrise, Opere**, vol. IX, p.459-460.
- [16] „**Timpul**”, 16 aprilie, 1881.
- [17] Vezi, pe larg, *Mihai Eminescu, Scrieri politice, în Opere complete, ediția A.C.Cuza, 1914.*
- [18] „*Curierul de Iași*”, IX, nr. 109, 3 octombrie, 1876, p. 2; Mihai Eminescu, *Scrieri esențiale*, vol. 4, *Publicistică*, Editura „Fortuna”, 2003, p. 504.
- [19] Mihai Eminescu în „**Timpul**”, 14 noiembrie 1880.
- [20] Mihai Eminescu, în „**Timpul**”, 1 martie 1878.
- [21] Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XI, p. 275.
- [22] Mihai Eminescu, în „**Timpul**”, 25 mai 1879.
- [23] Mihai Eminescu, *Opere*, vol.XIII, p.301.
- [24] Mihai Eminescu, *Statul, I. Funcțiile și Misiunea sa*, Editura „Saeculum I.O.”, București, 1999, p.136.
- [25] Mihai Eminescu, *Scrieri esențiale. Publicistică*. Vol. 4, Editura „Fortuna”, 2003, p. 567.
- [26] Mihai Eminescu, *Scrieri esențiale*, vol. 5, *Corespondență*, Editura „Fortuna”, 2003, p.544-547.
- [27] Mihai Eminescu, *Scrieri Esențiale. Publicistică*, vol. 4, Editura „Fortuna”, 2003, p. 279-280.
- [28] Mihai Eminescu, *Opere*, vol.XIII, p.234; Apud, *De îmbunătățiri rele...„Timpul”*, 3 decembrie 1882.
- [29] Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII, p. 232; Apud. *În numărul său din urmă...„Timpul”*, 1 decembrie 1882.
- [30] Ilie Rad, **Aron Pumnul (1818 – 1866)**, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 2002.
- [31] Mihai Eminescu, **Misiunea noastră ca stat**, în „**Timpul**” din 2 nov. 1879.
- [32] Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII; Apud „**Timpul**”, 14 august 1882.
- [33] Prof. dr. Zenovie Cârlogea, *De la „latinismul” istoriografic la „dacismul” romanticilor*, în „*Dacia magazin*”, nr.41, martie-aprilie 2007, p.13.
- [34] Mihai Eminescu, *Statul, I. Funcțiile și Misiunea sa*, Editura „Saeculum I.O.”, București, 1999, p. 40.
- [35] Mihai Eminescu, *Opere*, vol. IX Apud. „*Curierul de Iași*”, noiembrie 1876.
- [36] Mihai Eminescu, *Scrieri esențiale*, vol. V, *Corespondență*, Editura „Fortuna”, 2003, p.48.